

# Kalejdoskop 06/2025

## TEMAT NUMERU: OPOWIEŚĆ O ŻYCIU I ŚMIERCI

### Pochowana pamięć [TEMAT NUMERU]

**Michalina MAJEWSKA**

Gdzie ci wielcy Żydzi? Warszawa, Kraków. Ale nie za moim płotem! – mówi Robert Kobylarczyk, pytany o to, czy kiedykolwiek wcześniej interesował się historią i kulturą żydowską. Owszem, miał dla niej podziw, ale nigdy nie kojarzył jej z rodzinnym Tuszynem. Tymczasem to właśnie stąd wywodził się choćby Jankiel Adler, słynny malarz, grafik i poeta. Żydowska społeczność w przedwojennym Tuszynie rozkwitała. Chciałoby się napisać, że po latach pozostała jedynie pamięć. Ale przecież i tego przez długi czas brakowało. Gdy pan Robert po raz pierwszy stanął na terenie dawnego cmentarza żydowskiego w Tuszynie-Lesie, zobaczył jedynie gęste zarośla. Nie było śladu po macewach...

### Sfera mroku [TEMAT NUMERU]

**Aleksandra TALAGA-NOWACKA**

Getto jako fabryka, fabryka jako ghetto – czasy się zmieniają, warunki funkcjonowania niekoniecznie. Bo nie zmienia się skłonność człowieka do wykorzystywania innych ludzi, by wzbogacić się ich kosztem. W Centralnym Muzeum Włókiennictwa trwa poruszająca wystawa, która poprzez sięgnięcie do dziejów Litzmannstadt-Getto opowiada o systemowym wyzysku.

Bo łódzkie ghetto było przecież wielką, prężnie działającą fabryką opartą na niewolniczej pracy. Na potrzeby Niemców produkowano tu ubrania, bieliznę, buty i wszelkie modowe akcesoria. Również te wysokiej jakości – o czym świadczy fakt, że zamówienia składały tu Triumph, Felina czy prowadzący sprzedaż wysyłkową Neckermann. Wszystko funkcjonowało bez zarzutu, na getcie dało się dobrze zarobić...

### Archiwum zagłady [TEMAT NUMERU]

**Bogdan SOBIESZEK**

Spotykali się w soboty, omawiali bieżące wydarzenia, planowali kolejne działania – zbierali relacje, pamiętniki, zapiski, dokumenty, druki, obwieszczenia, zdjęcia. Przeprowadzali ankiety, sporządzali raporty. Chcieli zostawić świadectwo istnienia świata, który za chwilę zostanie zamordowany. Przekazać potomnym opowieść o życiu i śmierci polskich Żydów. Natchnął ich i przewodniczył pracom Emanuel Ringelblum, historyk i społecznik. Nazwali się Oneg Szabat, czyli Radość Soboty. Proces tworzenia archiwum, a przede wszystkim postacie archiwistów Marta Grzywacz przedstawiła w książce „Radość soboty. Archiwum życia i śmierci”.

– Ukazało się sporo publikacji o archiwum Ringelbluma, a jednak wiedza na ten temat (sprawdziłam to wśród znajomych) wciąż jest niewielka – mówiła Marta Grzywacz podczas spotkania z czytelnikami w Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi. – Stwierdziłam więc, że opowiadanie o tym ma sens.

## Poza tym

### Dama pik [ROZMOWY]

**Z Olgą MAROSZEK rozmawia Olaf JACKOWSKI**

- Dla mnie nie jest istotne, czy śpiewam w wielogłosie jako chórzystka, czy jestem solistką operową, czy śpiewam solowo na estradzie - chcę, aby moi słuchacze przeżyli coś wyjątkowego - mówi Olga Maroszek, śpiewaczka operowa, która wykonuje tytułową partię w nowym spektaklu Teatru Wielkiego w Łodzi „Przygody Pinokia” (premiera 1 czerwca). Jest także wokalistką zespołu Polyphonics, z którym występuje w projekcie „Wodecki Welcome To” oraz podczas jubileuszowej trasy poświęconej Irenie Santor.

## **Teatr młodych, teatr jutra [FESTIWAL]**

**Maria SŁAWIŃSKA**

Festiwal Szkół Teatralnych to coroczne wydarzenie prezentujące najnowsze spektakle studentów aktorstwa z całej Polski. W ciągu kilku dni publiczność miała okazję zobaczyć różnorodne interpretacje teatralne, niosące świeże spojrzenie na scenę i jej możliwości. Festiwal od lat uchodzi za drogowskaz - wskazuje kierunek, w którym zmierza młody teatr.

Na scenie oglądamy artystów stojących u progu kariery, z których wielu już wkrótce może stać się gwiazdami scen polskich. Wydarzenie to jest doskonałą okazją do obserwacji nowych trendów - czasem zaskakujących nowatorstwem, a czasem będących powrotem do tradycji. A jaka była ta edycja? Mało klasyki, dużo zabawy formą.

## **Spotkania ludzi i form [GALERIA KALEJDOSKOPU]**

**Z Julią GRYGORCZYK rozmawia Aleksandra TALAGA-NOWACKA**

- Często mam problem ze znalezieniem odpowiednich słów, aby wyrazić to, co myślę i czuję - w sytuacji tworzenia ten problem dla mnie nie istnieje. Uważam też, że mając umiejętność przekładania na fizyczny byt czegoś, co tworzy się w głowie, warto dzielić się tą umiejętnością z ludźmi - mówi Julia Grygorczyk, laureatka Nagrody „Kalejdoskopu” w 42. Konkursie im. Władysława Strzemińskiego - Sztuki Piękne dla studentów Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi.

## **DODATEK - „ŁÓDZKIE INSPIRUJE”**

„Kalejdoskop” niezmiennie stara się dostrzegać ciekawe działania kulturalne w regionie. W dodatku „Łódzkie inspiruje” przyglądamy się wybranym miejscom oraz związanym z nimi inicjatywom. I zaskakują nas swoim bogactwem - tyle się dzieje. W tym numerze zabieramy czytelników do Łowicza, miasta wielu ciekawych inicjatyw kulturalnych, o bogatej tradycji.

## **Spis treści**

16

Pisarz jest nagi.

Łukasz Barys

17

Może tylko po to.

Andrzej Poniedziałski

20

Pochowana pamięć.

Michalina Majewska

24

Sfera mroku.  
Aleksandra Talaga-Nowacka

28  
Archiwum zagłady.  
Bogdan Sobieszek

30  
Dama pik.  
Rozmowa z Olgą Maroszek

34  
Teatr młodych, teatr jutra.  
Maria Sławińska

38  
Ostatni liść.  
Łukasz Maciejewski

40  
Kino w stylu vintage.  
Rozmowa z Olgą Chajdas

42  
Powiernice z ceramiki.  
Bogumił Makowski

47  
Galeria Kalejdoskopu  
Julia Grygorczyk

54  
Komiksy godne uwagi.  
Piotr Kasiński

56  
Jak działa muzeum?  
Maciej Cholewiński

58  
Nowe drogi.  
Rozmowa z Martą Zdanowską

61  
Ja, Her Armeńczyk.  
Mieczysław Kuźmicki

62  
Zbieractwo.  
Dariusz Bilski

64

Poetycki Dzień Dziecka.

Piotr Grobliński

66

Ile miejsca zajmuje puszka?

Maciej Robert

67-78

Dodatek „Łódzkie inspiruje”

- Łowicz

80

Kalendarium

Na okładce:

Claudia Fuggetti „Metamorphosis. The Jungle” - Open Program Międzynarodowego Festiwalu Fotografii w Łodzi, Art\_Inkubator, 12-22 VI

**„Kalejdoskop” 06/2025** do kupienia **od 30 V** w punktach Garmond-Press i Kolportera oraz w salonach empik w całym województwie łódzkim, a **od 29 V** - w recepcji Łódzkiego Domu Kultury przy ul. Dowborczyków 18 (II piętro biurowca).

A także w prenumeracie redakcyjnej.

**„Kalejdoskop” 06/2025** jest dostępny także jako e-book na [Virtualo.pl](http://Virtualo.pl).